

SEJŠELI

Drago Kladnik

UDK 916.96

SEJŠELI

Drago Kladnik, Inštitut za geografijo Univerze, Trg francoske revolucije 7, 61000 Ljubljana, Slovenija

UDC 916.96

SEYCHELLES

Drago Kladnik, Inštitut za geografijo Univerze, Trg francoske revolucije 7, 61000 Ljubljana, Slovenia

Sejšelsko otočje je od leta 1976 neodvisna država, ki jo sestavljajo štiri otoške skupine. Ena je pretežno granitna, preostale pa sestavljajo izključno koralni atoli. Zaradi izoliranosti se je razvil samosvoj rastlinski in živalski svet. Država je zaslovela kot raj za turiste, kar je prineslo napredek, a obenem tudi mnoge razvojne probleme.

Seychelle islands are from 1976 independent state, which is consisted of four different island groups. One of them is mainly of granite, the others are exclusively coral atolls. Because of lasting isolation, many original sorts of flora and fauna have been able to develop. Seychelles are well known as touristic paradise. Tourism has brought a dynamic development, but also a lot of new troubles.

Sejšeli so eno najlepših otočij Indijskega oceana. Imajo pa brez dvoma dva različna obraza. Prvi predstavlja lepoto, svežino in skoraj rajsko idiličnost, ki se bohoti na številnih naslovnicaх prospektov turističnih agencij. Le-te ne lažejo. Pravzaprav je resnica še mnogo lepša kot na papirju. Drugi obraz je spletkarsko in nevarno politično življenje v boju za oblast, ki naj bi omogočila mirno in zadovoljno življenje tamkajšnjemu prebivalstvu.

Površina kopnega je 455 km². Razmerje med vodno in kopno površino je kar 1:1000. Točno število otokov ni natančno opredeljeno. Ocenjuje se, da jih je 115, med njimi 41 granitnih, preostali pa so koralni atoli. Vsi granitni otoki so v polmeru 56 km okrog največjega otoka Mahé (1).

Zgodovina Sejšelov je razmeroma kratka, a pestra. Že v 9. stoletju naj bi otoke poznali Arabci, ki so tudi poimenovali skupino Aldabra. Vasco da Gama je odkril skupino Amiranti. Prva podrobnejša poročila izpričujejo, da so bili z rastlinstvom sicer bogati otoki povsem neobljedeni. Sprva so svoj vpliv razširili Francozi (otoki so dobili ime po kanclerju Ludvika XV. Moreauju de Séchellesu), po francoski revoluciji pa so jih pričeli izpodrivati Britanci. Leta 1814 so dokončno pripadli Veliki Britaniji. V prvi polovici 19. stoletja je bilo ukinjeno suženjstvo, kar je povzročilo močnejše doseljeva-

nje. V začetku 20. stoletja so bili precej izolirani od svetovnih dogajanj, od leta 1964 pa so bili bolj ali manj politično samostojni. Z britansko pomočjo je bil vzpostavljen parlamentarni sistem. Neodvisnost je bila proglašena 29. junija 1976 (4). Politični režim je spretno krmaril med interesi velesil, pri čemer se je nagibal k posodobljeni, z zasebno iniciativo obogateni socialistični inačici. Aktivno se bori za vzpostavitev cone miru v Indijskem oceanu (1).

Granitni otoki se vzpenjajo iz dobrih 20 000 km² velike podmorske planote. So hriboviti in se najvišje vzpenjajo v 905 m visokem vrhu Morne Seychellois na Mahéju. Pobočja so razmeroma strma in praviloma gosto porasla, čeprav se pogosto pojavlja razgaljena živalska osnova. Granit je med najstarejšimi kamninami na našem planetu in datira v obdobje predkambrija. Sienit na otoku Silhouette je iz terciarja. Obod okrog otokov tvorijo plasti fosilnih in recentnih koral, ki so zgradile tudi vse koralne otoke (2).

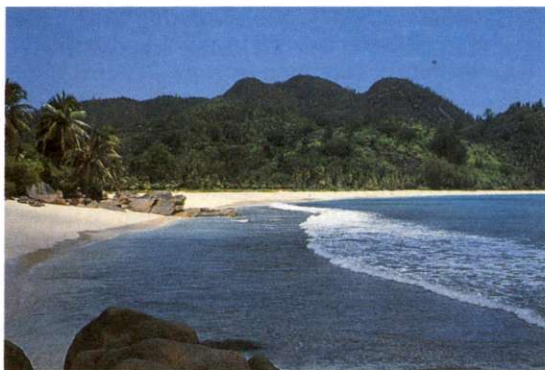
Otočje leži malce južneje od ekvatorja, zato ima razmeroma stalno podnebje. Povprečna letna temperatura je 26,7°C in se preko leta le neznatno spreminja. Relativna zračna vlaga je zaradi močnega izhlapevanja vseskozi visoka (povprečno 80 %). Glavne podnebne spremembe povzročajo različni vetrovi kot posledica spreminjanja lege intertropske

Slika 1: Sejšeli so suverena neodvisna država od leta 1976 in temu primerno imajo tudi vse attribute, ki poudarjajo samostojnost. Sem sodijo nacionalni simboli in lastna valuta - sejšelska rupija, ki je docela konvertibilna. (Foto: D. Kladnik.)

Slika 3: Lepoto mnogih plaž poudarja bogata vegetacija, ki marsikje sega do morske obale. Med drevesnimi vrstami izstopajo ukrivljene kokosove palme in bujne olistane takamake, ki zagotavljajo varno senco. Na fotografiji je plaža Anse Takamaka. (Foto: D. Kladnik.)

Slika 2: Čudovite plaže so ena glavnih turističnih atrakcij, ki jih ponuja otočje. Izrazito belino povzroča droban pesek, ki nastaja ob razpadanju koralnih grebenov. Vmes so veliki kamniti bloki temnega granita, kar stopnjuje kontrastnost. Samo na največjem otoku Mahé je 68 peščenih plaž, med katerimi je ena najlepših Anse Intendance na fotografiji. (Foto: D. Kladnik.)

Slika 4: Med plažami tvorijo obalo bolj ali manj strmi granitni klifi, ki so v neposredni bližini morja razgaljeni v lepo zaobljenih skalah. Na njih se v pasu do meter nad vodo "sončijo" številne majhne ribice, ki se ob bližajoči nevarnosti razbeže z dolgimi skoki v morje in v razpoke med skalami. (Foto: D. Kladnik.)

konvergenca (stika tropskih zračnih mas) preko leta. Značilni sta dve razmeroma različni obdobji: relativno hladnejše in bolj sušno v času prevlade jugovzhodnih pasatov v obdobju med majem in oktobrom ter relativno toplejše in bolj namočeno v času prevlade severozahodnih monsunskih vetrov med decembrom in marcem. Med obema je obdobje skoraj popolnih tropskih kalm (brezveterij), ki ga podnebja nevajeni turisti zaradi visokih temperatur in velike vlažnosti najtežje prenašajo.

Glavnina padavin je v času monsuna, čeprav dežuje preko celega leta. Takrat so deževja bolj pogosta, bolj intenzivna in bolj nenadna. Zaradi orografskih padavin so vzhodni deli otokov praviloma bolj namočeni, prav tako dobijo višji granitni otoki več padavin kot ravni koralni atoli. V notranjosti Mahéja je preko 3000 mm padavin letno, na Praslinu pa le 1500 mm. Sejšeli leže zunaj poti tropskih ciklonov, zato so hude nevihte redek pojav. Temperatura morja varira med 26°C in 30°C (2).

Dolgo obdobje izoliranosti je omogočilo razvoj življenja v samosvoji smeri, kar se odraža v številnih endemičnih (značilnih le za določena območja) rastlinskih in živalskih vrstah. Zato so Sejšeli laboratorij za proučevanje primerjav med njimi in njihovimi "originalnimi" sorodniki na afriški in azijski celini. Navzočnost posameznih vrst podkrepljuje domneve o nekdanji povezanosti otokov s sosednjim kopnim. In nasprotno, njihova odsotnost potrjuje obdobja nepovezanosti (2).

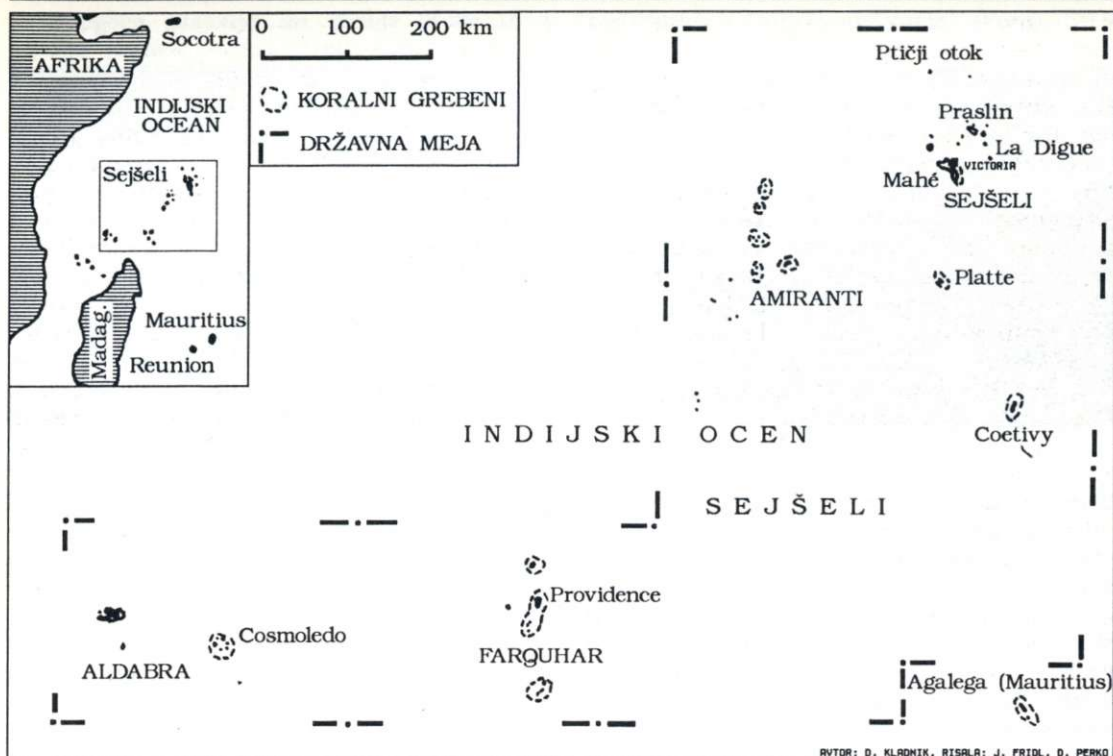
Značilna je skoraj popolna odsotnost avtohtonih sesalcev (izjemi sta temrek in orjaški netopir) ter plazilcev (z izjemo želv, ki pa so izvrstne plavalke). Nekoč so v vodotokih granitnih otokov domovali tudi krokodili in kajmani, vendar jih je človek kmalu iztrebil. Na atol-ski skupini Aldabra je raj za nekatere živalske vrste, zato jo imenujejo tudi Galapagos Indijskega oceana. Zlasti so znamenite orjaške želve, ki le še tam vztrajajo v naravnem okolju. Med ptičjiimi vrstami je 21 takšnih, ki jih najdemo tudi drugod, 13 pa je endemičnih. Glavna ptičjih kolonij je na koralnih otokih, med katerimi se eden tudi imenuje Ptičji

otok (Bird Island). Najbolj znana endemična vrsta je črna papiga (*Corocopsis nigra barklyi*) na Praslinu (2).

Še bolj zanimiva je rastlinska odeja nasploh. Danes je žal večina rastja degradirana in vidimo pravzaprav preoblikovano drugo generacijo. Prvotno so prevladovala visoka tropska drevesa s sklenjenimi krošnjami vse od obalnega pasu visoko v gorato notranjost. Edini oazi tovrstnega rastja sta se ohranili v narodnem parku Vallée de Mai na Praslinu ter v zavarovanem območju na otoku Silhouette, nekaj malega pa tudi v gorah Mahéja. Danes so sicer številne endemične vrste (81) drugotnega pomena v primerjavi s tistimi, ki jih je sem prinesel človek. Zanimivo je opazovati, kako so se druga drugi prilagodile avtohtone (domače) in alohtone (prinesene) rastline, ki skupaj tvorijo značilne vegetacijske pasove, ki se spreminjajo predvsem zaradi nadmorske višine (2).

Prvi rastlinski pas tvori rastje priobalnega pasu in nižavja, ki sega navzgor do 300 m nadmorske višine. V tej coni so učinki človekovega delovanja najbolj izraziti. Najbolj značilne vrste so kokosova palma (*Cocos nucifera*), mangrove (*Rhizophora mucronata*, *Avicennia marina*), takamaka (*Calophyllum inophyllum*), kasuarina (*Casuarina equisetifolia*), kapucin (*Northea seychellarum*), bois blanc (*Hernandia ovigera*), bois rouge (*Noewormia ferruginea*), banyan (*Ficus benghalensis*), hibiskus in številne druge, med katerimi so pogosti tudi hitrorastoči, načrtno zasajeni nasadi albicije (*Albizia falcata*), agatija (*Ademantaria pavonina*), flambojanta (*Delonix regia*) in zlasti evkaliptusa. Večina dreves v tem pasu je visokih čez 30 m in ima goste, sklenjene krošnje. Znamenito je visokoraslo drevo Bois de Fer (*Vateria falcata*), ki zraste čez 60 m visoko.

Vmesni rastlinski pas je na nadmorski višini med 300 in 600 m. Zanj je značilno obilje rastlinskih vrst – glavnina tistih iz nižinskih območij, ki pa se jim pridružijo orhideje, bambus in cimete ter nekatere vrste dreves, značilne za najvišji pas. V povprečju drevesa dose-gajo višino 18 m. Najbolj značilni predstavniki so *Colophanta* (*Soulomea terminalioides*), *Billimbi maron* (*Colea seychella-*

Slika 5: Geografski položaj Sejšelskega otočja.

rum), Bois Merle (*Aphoia seychellarum*) in Vacoa Parasol (*Panedanus hornei*).

Vzpetine z več kot 600 m nadmorske višine omogočajo prisotnost zgornjega rastlinskega pasu, tipičnega oblačnega gozda, ki uspeva v pogojih prevladujoče megle, velike namočenosti, pomanjkanja svetlobe in nekoliko nižjih temperatur. Povprečno višina dreves ne presega 13 m. Najbolj značilni predstavniki so kapucin, majhna palma *Latanier Haubon* (*Roscheria melanochaetes*), bois rouge in kasant (*Timonius seychellensis*). Ta pas je človek med vsemi še najmanj preoblikoval.

Prava poslastica za ljubitelje rastja pa je Coco de mer (*Lodoicea maldivica* / *Lodoicea seychellarum*), o katerem so se spletle pravcate legende. Srednjeveški pomorci so bili dodobra presenečeni, ko so naleteli na čudne, velike sadeže, ki niso rasli v deželah, kamor so pripluli. Le od kod so jih dobili domačini? Dejstvo, da so bili naplavljeni na tamkajšnje obale, je skrivnost poglabljalo. Največ so

jih našli na vzhodnih obalah Indije ter Ceylona, na Maldivih (ime!) in celo na obalah Indonezije. Porajalo se je vprašanje, le kje na Zemlji ti sadeži uspevajo. Ena od razlag je bila, da gre za sadež orjaškega podmorskega drevesa, ki so ga poimenovali Coco de mer – Morski kokos. Zaradi redkosti je imel visoko ceno in z njegovim prekupčevanjem so se ukvarjale tudi nekatere kronane glave. Danes so sadeži predmet turistične ponudbe in dosegajo vrednost okrog 200 USD. Vlada dovoljuje letno žetev 3000 sadežev. Zaradi krčenja se je število palm močno zmanjšalo in je danes le še okrog 4000 dreves v osrčju otoka Praslin. Razmnoževanje v druge dele sveta so onemogočili.

In v čem je skrivnost Morskega kokosa? Rastlina rase izredno počasi. Kaljenje traja tri leta, doba dozorevanja pa nadaljnjih 7 let. Palma dobi prve plodove šele po 25-tih letih in ne doseže polne velikosti vse do starosti 1000 let. Sadeži so težki do 20 kg in kot takšni najtežji na svetu. Teža je tista ovira, ki

Slika 6: Eno izmed sejšelskih čudes je Coco de mer. Med vsemi 80-imi endemičnimi rastlinskimi vrstami je najbolj znana. V naravi uspeva le na otoku Praslin, le nekaj dreves pa je tudi na bližnjem otočku Curieuse. Do 20 kg teži sadeži so največja semena na svetu. Primerek na fotografiji je iz botaničnega vrta v Victoriji. (Foto: D. Kladnik.)

Slika 8: Glavnina poselitve je osredotočena v priobalnem pasu. Bogat sloj prebivalstva zaseda najlepše lokacije, kjer so zrasle čudovite vile, ki se arhitektonsko izredno dobro ujema z okolico. V ozadju je otok Silhouette, za katerim zahaja sonce, kar poudarja njegovo silhueto na obzorju (ime!). (Foto: D. Kladnik.)

Slika 7: Glavno mesto Sejšelov je Victoria, ki skupaj s predmestji šteje 25 000 prebivalcev. V njej torej živi več kot tretjina prebivalstva države. Ima tudi značilno poslovno četrt z mnogimi bankami in trgovinami. Stolp z uro je bil zgrajen leta 1903, ko so Sejšeli postali britanska kronska kolonija in je kopija sicer večjega originala v Londonu. (Foto: D. Kladnik.)

Slika 9: Za potrebe izboljšanja prehranske samooskrbe (18 % vrednosti uvoza predstavlja hrana) je bilo osnovanih več velikih državnih posestev. 650 je tržno usmerjenih kmetij, več tisoč pa je drobnih samooskrbnih posestev, med katerimi približno polovico upravljajo polkmetje. Ena od takšnih mini kmetij je na fotografiji. (Foto: D. Kladnik.)

onemogoča širjenje na druge otoke in v druge predele sveta. Zreli sadeži potonejo v vodi kot svinec in jih zato morski tokovi ne morejo prenašati naokrog. Morska voda kmalu uniči njihovo plodnost in pozne, ko jedra kot orehi ponovno priplavajo na površje, niso sposobna za razmnoževanje (4), morski tokovi pa samo take lahko prenašajo naokrog.

Sejšeli imajo dobrih 67 000 prebivalcev (na Mahéju jih živi 57 000 prebivalcev, na Praslinu 4500, na La Digueu 2000, na drugih granitnih otokih skupaj še 400, 250 jih poseljuje otoško skupino Amiranti, na skupinah Farquhar in Aldabra pa je skupaj 150 prebivalcev). Zanimivo je, da na našem planetu nikjer ne naletimo na raso tako močno integrirano družbo, ko lahko najdemo vsakovrstne barvne odtenke kože, oči in las, ki izvirajo iz mešanja afriških (predvsem bantujskih), evropskih, indijskih, kitajskih in arabskih genov (4).

Družbeni bruto proizvod je v letu 1986 dosegel 3200 USD na prebivalca in je eden najvišjih v Afriki, po definicijah OZN pa se država uvršča v zgornji srednji razred. Sejšeli imajo le malo komercialno dostopnih naravnih virov, bodisi nad morsko gladino bodisi pod njo (izjema je ribje bogatstvo). Le 50 % površja je primerne za kmetijsko izrabo, na Mahéju pa celo samo 10 % (1). To dejstvo je porodilo enega največjih sodobnih razvojnih problemov: zagotoviti zadovoljivo oskrbo s hrano za potrebe domačega prebivalstva in številnih turistov. V preteklosti je morje omogočalo zadovoljivo samooskrbo z ribami, plantaže in njive na kopnem pa dovolj sadja in zelenjave. V novem času pa so se kljub povečani pridelavi in večjemu ulovu rib v oskrbi pojavile resne omejitve, zato je potreben uvoz prehranbenih izdelkov, zlasti mesa in mlečnih proizvodov (2). In tako se sklone krog: brez uvoza ni turizma in brez turizma ni uvoza, niti za kritje domačih potreb. Od turističnega zaslužka, ki se letno steče v državno blagajno in predstavlja 60 % celotnega deviznega priliva, se več kot dve tretjini odvajata v obratni smeri za uvoz artiklov za potrebe turistov (3).

Turizem se je začel razvijati razmeroma pozno, a je bil njegov vzpon

meteorski. Danes ustvarja skoraj 50 % družbenega bruto proizvoda, neposredno zaposluje 15 % delovne sile, posredno pa še mnogo več. Začetek razvoja sega v 60-ta leta, vendar se je število gostov sprva štel le v stotinah. Z izgradnjo mednarodnega letališča "Pointe Larue" na Mahéju so se stvari korenito spremenile. K temu je pripomogla tudi pridobitev neodvisnosti (2). Že leta 1972 je obisk dosegel 15 000 gostov, do leta 1979 pa je število naraslo na 80 000, kar je bila najvišja registrirana vrednost doslej (3). Zgrajeni so bili sodobni hoteli, prenovljene in na novo zgrajene so bile ceste, usposobljeno je bilo osebje. Le-to pa je kmalu z zavistjo zrlo v bogate, brezskrbne turiste in jih občutilo kot svojevrstne izkoriščevalce (cene so naraščale tudi za domačine), zato je kakovost uslug upadla. Hkrati so se v letu 1979 pojavili politični nemiri, v razvitih deželah pa se je stopnjevala ekonomska kriza, tako da je v letu 1982 obisk upadel na vsega 40 000 gostov (2). Vlada je naglo ukrepala in s tržno usmeritvijo, boljšo ponudbo in z vključevanjem novih partnerjev dosegla vnovično turistično rast. Povprečna doba bivanja je 11,7 dni, zasedenost zmogljivosti pa je 66 % (3). Vlada si vsekozi prizadeva, da naenkrat otokov ne obišče več kot 4000 gostov (na voljo je 3000 postelj). Organizacija bivanja gre v celoti preko osrednje državne agencije, tako da neposredno dogovarjanje turistov s ponudniki prenočitvenih zmogljivosti ni mogoče. Na ta način nadzorujejo zasedenost in goste glede na njihove želje in cenovne možnosti ustrezno usmerjajo, a hkrati preprečujejo pojav cenejše konkurence. Zato ne preseneča, da so cene za naše pojme zelo visoke. Prenoišča pod 20 USD ni mogoče dobiti, hrana v restavracijah pa je draga.

1. *Africa South of the Sahara, 1990, London.*

2. *Hildebrand's Travel Guide: Seychelles, 1987, Frankfurt.*

3. *Seychelles in Figures, 1990, Victoria.*

4. *Willox R., 1989, Mauritius, Reunion et Seychelles - a Travel Survival Kit, Lonely Planet, Victoria, Australia.*